

SZFE
1865

SZÍNHÁZ- ÉS
FILMMŰVÉSZETI
EGYETEM

SZFE KÖTETEK

A DOLGOK SZÍNHÁZA

BÁB-, FIGURA- ÉS TÁRGYSZÍNHÁZ

SZERKESZTETTE:

MARKUS JOSS ÉS JÖRG LEHMANN

A DOLGOK SZÍNHÁZA

BÁB-, FIGURA- ÉS TÁRGYSZÍNHÁZ

MARKUS JOSS 1967-ben született a svájci Fribourgban. Asztalosmesterséget tanult, majd rendezői tanulmányokat végzett a berlini Ernst Busch Színművészeti Főiskolán. Rendező, szerző és színházi alkotó, 2005 és 2008 között a drezdai Theater Junge Generation vezetője. 2007-ben kezdett oktatni az Ernst Busch Főiskola Kortárs Bábjátékművészet Tagozatán, amelyet 2013 óta vezet.

JÖRG LEHMANN 1966-ban született Drezdában. Irodalom- és színháztudományt, valamint történelmet tanult Lipcsében és Berlinben. Színházi, illetve báb- és figuraszínházi dramaturg és rendező. 2004-ben kezdett tanítani színtanodákban, 2009 óta pedig a berlini Ernst Busch Főiskola Színház- és Bábjátékművészet Tagozatain zajló színháztörténet és dramaturgia tárgyú kurzusok oktatója.

A DOLGOK SZÍNHÁZA

BÁB-, FIGURA- ÉS TÁRGYSZÍNHÁZ

SZERKESZTETTE:
MARKUS JOSS ÉS JÖRG LEHMANN

A DOLGOK SZÍNHÁZA - EGY TÖRTÉNET

A BÁB-, FIGURA- ÉS TÁRGYSZÍNHÁZI KÉPZÉS ALAPJAI

MÓDSZEREK

ANIMÁLÁS

BESZÉD ÉS JÁTÉK

BÁBKÉSZÍTÉS ÉS -VEZETÉS

HÁLÓZATOK

KÉPZÉSEK

SZFE KÖTETEK

A fordítás az alábbi kiadvány alapján készült:

Markus Joss - Jörg Lehmann (Szerk.):

Theater der Dinge. Puppen-, Figuren- und Objekttheater.

Theater der Zeit, Berlin, 2016.

A kéziratot fordította: Drozdik Bianka, Lázár Helga, Szilágyi Bálint

A fordításokat az eredetivel egybevetette: Goda Móni

Konzulens: Nánay István

Kiadó: Színház- és Filmművészeti Egyetem, Budapest, 2019

Felelős kiadó: Dr. Vonderviszt Lajos

Borítóterv és tördelés: Hódi Rezső

www.szfe.hu

Készült az Underground kiadó nyomdájában.

A kötet megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

ISBN: 978-615-5791-02-4

ISSN: 2560-1245

TARTALOMJEGYZÉK

FORDÍTÓI ELŐSZÓ	10
ELŐSZÓ	13
SILVIA BRENDENAL A BÁB, A FIGURA - A DOLOG	17
Egy pillantás a báb- és figuraszínház múltjára és jelenére	

I. A DOLGOK SZÍNHÁZA - EGY TÖRTÉNET

MÁGIA, RÍTUSOK, MASZKOK –	24
A DOLGOK SZÍNHÁZA AZ ÓKORI GÖRÖGORSZÁGBAN	
JÖRG LEHMANN	
1. FORRÁS SIGMUND FREUD Az animizmus, a mágia és a gondolatok mindenhatósága	29
2. FORRÁS RICHARD WEIHE A tragédia maszkjai	34
3. FORRÁS ERNST-FRIEDER KRATOCHWIL	40
Maszkok és figurák kultikus és nem-kultikus használata	
REPÜLŐ ANGYALOK ÉS PÚPOS DÉMONOK	49
MARKUS JOSS ÉS FLORIAN FEISEL	
4. FORRÁS ANKE MEYER KASPER	57
Mókamester migrációs háttérrel	
5. FORRÁS KAMIL KOPANIA Bábszínház a középkorban - Újszerű látásmódok	67
6. FORRÁS SOUZDALI ÁBRAHÁM A tramezzo-színpad rekonstrukciója	74

A MECHANIKUSSÁ VÁLÓ EMBER	78	JELEN I. - AZ ANYAG, AZ ESEMÉNY, A VARRAT	198
MARKUS JOSS		MARKUS JOSS	
7. FORRÁS FLORIAN NELLE A színház, mint párhuzamos világ	83	22. FORRÁS TADEUSZ KANTOR A legalacsonyabb rend valósága	205
8. FORRÁS ROBERT JÜTTE Az emberi test nagykönyve	89	23. FORRÁS MEIKE WAGNER Test-zavar. Mediális tézisek a bábszínházhoz	208
9. FORRÁS WENZEL MRAČEK Az élet imitációja - amit a technősbéka tanít nekünk	93	24. FORRÁS TIM SANDWEG El fogunk varázsolni titeket - Összevissza elméletek arról, hogy miért mi vagyunk a jövő	213
IRODALMI FELDOLGOZÁS ÉS VARÁZSTALANÍTÁS - ILLETVE HOGYAN (NEM) ÉGETNEK LIPCSÉBEN BÁBOT	99	JELEN II. - AZ IRODALOM, A BÁB, A MEGMUTATÁS	220
JÖRG LEHMANN		JÖRG LEHMANN	
10. FORRÁS ENNO PODEHL Az időszerűtlen bolond	106	25. FORRÁS KNUT HIRCHE Telefonbeszélgetés K. H. és M. H. között	231
11. FORRÁS GOTTHARD FEUSTEL Az európai felvilágosodás	116	26. FORRÁS HOLGER TESCHKE A Dolgok Színházában	237
12. FORRÁS LARS REBEHN Johann Georg Geisselbrecht - Goethe korának bábjátékos-zsenije	126		
ISTEN VAGY BÁBU. A BÁB TÁNCOL - ÉS METAFORÁVÁ LESZ	134	II. A KÉPZÉS ALAPJAI	
JÖRG LEHMANN		<u>MÓDSZEREK</u>	
13. FORRÁS HEINRICH VON KLEIST A marionettszínházról	139	HARTMUT LORENZ	
14. FORRÁS LARS REBEHN Kleist a metamorfózis színházról	146	A KÉPZÉSIG VEZETŐ RÖGÖS ÚT	244
VÁGYÓDÁS AZ ÖSSZMŰVÉSZETI ALKOTÁS UTÁN - ÉS KÉTELKEDÉS A NYELVBEN	151	Bábjátékművészet a szovjetek által megszállt területen az alakuló Német Demokratikus Köztársaság feltételei mellett	
JÖRG LEHMANN		WERNER KNOEDGEN	
15. FORRÁS MAURICE MAETERLINCK Android színház	161	KIBÍRNI A TANÍTÁS ÉS KREATIVITÁS KÖZÖTT FESZÜLŐ ELLENTMONDÁST	253
16. FORRÁS RICHARD WAGNER Színészekről és énekesekről	166	JÖRG LEHMANN	
17. FORRÁS RICHARD TESCHNER Egy Paul Brann-nak címzett levélből, dátum nélkül	169	TUDNI, REFLEKTÁLNI ÉS JÓL KÉRDEZNI	258
ÚJ TESTEKET A SZÍNPADRA - A TÖRTÉNETI AVANTGÁRDOK SZÍNHÁZA	171	<u>ANIMÁLÁS</u>	
MARKUS JOSS		MELANIE SOWA	
18. FORRÁS GUIDO HISS A Jarry-eset	178	JÁTÉK A TÁRGYAKKAL	264
19. FORRÁS EDWARD GORDON CRAIG A színész és az übermarionett	183		
20. FORRÁS OSKAR SCHLEMMER Ember és műfigura	187		
21. FORRÁS OSKAR PANIZZA A viaszfigurafülke. Vacsora	194		

FLORIAN FEISEL
KI A KÖZÉPPONTBÓL! 272

Avagy hogyan teremthetünk helyet a súlypontunk eltolásán keresztül más testek számára

FRIEDRICH KIRSCHNER
DIGITÁLIS TÁRGYAK 291

BESZÉD ÉS JÁTÉK

ULRIKE VÖLGER
BESZÉD ÉS HANGOK A DOLGOK SZÍNHÁZÁBAN 297

HANS-JOCHEN MENZEL
IMPROVIZÁCIÓ 304

ASTRID GRIESBACH
MASZKOK - ELREJTÉS ÁLTALI MEGMUTATÁS 311

JULIKA MAYER
PROVOKÁLNI A VÉLETLENT 318
Munkamódszerek, gyakorlatok és szempontok az animáció kurzuson

BÁBKÉSZÍTÉS ÉS -VEZETÉS

KARIN TIEFENSEE - INGO MEWES
EGY MŰHELYBESZÉLGETÉS 325

MICHAEL MORDO
MARIONETTKÉSZÍTÉS 335
Alkotni és játszani - ugyanazokkal a kezekkel

REGINA MENZEL
BÁBVEZETÉSTECHNIKA 339
A bábmozgatás képessége

HÁLÓZATOK

SUSANNA POLDAUF
A KOPOGTATÁS MŰVÉSZETE 344
Kultúrmenedzsment bábművészeknek

III. OKTATÁSI HELYSZÍNEK

Főiskolai képzések Berlinben, Stuttgartban és más európai nagyvárosokban 354

FORDÍTÓI ELŐSZÓ

Két bábszak van Németországban: a berlini Ernst Busch Előadóművészeti Főiskola és a stuttgarti Zenei és Előadóművészeti Főiskola bábos képzése. Az Ernst Busch fókuszba leginkább a kortárs bábjátékon és -színházi irányzatokra nyugszik, a stuttgarti iskoláé pedig egy kimondottan figura-színházi képzés, az előbbinél egy performatívabb, absztraktabb, poszt-dramatikus bábszínházi irányzatra koncentrál. Én a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetem bábrendező-növendékeként, majd diplomázott bábrendezőként tanultam Stuttgartban három éven át különféle ösztöndíjakkal, nagyrészt azoktól az alkotóktól, akik ezt a kötetet szerzőkként jegyzik.

Ezt a szöveggyűjteményt olvasva megörültem annak, hogy azokat a gondolatokat, azt a látásmódot, ami miatt én Németországba jöttem tanulni, a berlini és a stuttgarti főiskolák oktatói ebben az – akár kézikönyvként – újra és újra fellapozható formában összegezték, így az itteni gyakorlat magját képező módszerek ezentúl már a világ bármely pontján megismerhetőek. Fontosnak tartottam, hogy magyar nyelven is hozzáférhetővé váljon ez a kötet, ezért kezdeményeztem a lefordítását. A Színház- és Filmművészeti Egyetem pedig ebben is partnernek bizonyult.

A fordításnak Drozdik Biankával, a berlini Ernst Busch bábszakos hallgatójával és a rendezőként működő Szilágyi Bálinttal, aki az SZFE doktori iskolájában folytatja tanulmányait, közös erővel veselkedtünk neki. Később csatlakozott hozzánk Goda Móni és Nánay István, előbbi nyelvi szerkesztőként, utóbbi pedig szaklektorként. Küzdelmes munka volt, és nemcsak azért, mert lényegében lelkesedésből, műkedvelő fordítóként vállaltuk ezt az igen nagy feladatot, hanem azért is, mert számos,

a könyvben említett kortárs bábszínházi irányzatra egyszerűen nem létezik bevett magyar elnevezés. Számtalan szakkifejezésre kellett pontos megfelelőt találnunk és magyarra átültetnünk konkrét műfaji megjelöléseket. Ez egyszerre jelentett nehéz kihívást és jóleső megtiszteltetést.

Az elsőre talán szokatlan benyomást keltő *A dolgok színháza* címet viselő kötet jelen kiadása reményeink szerint olyan inspiráló lesz a hazai olvasók számára, mint számunkra volt az eredeti, német nyelvű változat.

Lázár Helga